OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU OSMANLI TOPRAKLARINI PAYLAŞMA MÜCADELESİ

OSMANLI DEVLETİ'NİN RUSYA VE AVUSTURYA İLE MÜCADELESİ

Küçük Kaynarca Antlaşması ile eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti'nin yerini Avrupa'da Rusya ve Avusturya almıştır. Daha sonra bu iki devlet, Osmanlı Devleti'ne karşı siyasi faaliyetlere girişmiştir. Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları'ndan sonra ise İngiltere ve Fransa da Osmanlıların siyasetine karışmaya başlamıştır. Osmanlı coğrafyasına nüfuz etme çabalarına 1870'te siyasi birliğini sağlayan Almanya da katılmıştır.

OSMANLI DEVLETİ'Nİ PAYLAŞMA PROJESİ

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Kırım'ı ele geçirme yönündeki engelleri aşan Rusya, Osmanlı toprakları üzerinde daha geniş emeller beslemeye başlamıştır. II. Catherine'nin (Katerina) genel olarak "Yunan (Grek) Projesi" olarak bilinen bu emeliyle Osmanlı topraklarının paylaşılması ve eski Bizans'ın canlandırılması amaçlanmıştır.

Bu planın genel amacı; Osmanlıların Avrupa'dan atılması ve topraklarının kendi aralarında paylaşılmasıdır.

II. Katerina bu planla İstanbul, Trakya, Makedonya, Bulgaristan ve Kuzey Yunanistan'la birleşerek yeni bir Bizans İmparatorluğu kurmayı istemiştir. Dakya Projesi'ne göre; Eflâk-Boğdan ve Besarabya'da yani Dinyester ve Tuna Nehirleri arasında «Dakya» adıyla Rusya ve Avusturya'ya bağımlı bir devlet kurulacaktı.

ŞARK MESELESİ (DOĞU SORUNU)

Şark Meselesi tabiri ilk defa 1815'te Viyana Kongresi'nde Rus Çarı Alexander tarafından kullanılmıştır. Bu mesele I. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'nin topraklarına sahip olmak isteyen emperyalist güçlerin politikası olmuş ve bu güçler Sevr Antlaşması ile amaçlarına ulaşmak istemiştir. Şark Meselesi'nin ilk aşaması 1071 Malazgirt Savaşı ile başlamıştır. Bu aşamada Türkleri Anadolu'ya sokmamak için uğraş veren Avrupalı devletler, başarısız olunca savunmaya geçmiştir. Bu dönem içerisinde Türklerin Anadolu'da durdurulması için Haçlı Seferleri düzenlenmiş ancak başarı sağlanamamıştır. Bu aşama Batı'daki Türk ilerleyişinin durdurulduğu 1683 II. Viyana Kuşatması ile sona ermiştir. Şark Meselesi'nin ikinci aşamasında saldırıya geçen Avrupa devletleri Balkanlardaki gayrimüslim unsurların bağımsızlıklarını kazanması için uğraşmış ve bunda da başarılı olarak Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını hızlandırmıştır. Nihayet Anadolu'daki Türk varlığına son vermeyi hedefleyen Avrupalı devletler, bu amaçlarını Sevr Antlaşması ile gerçekleştirmek istemişlerse de Türk milleti buna izin vermemiştir.

XIX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ VE BÜYÜK GÜÇLER

XIX. yüzyıla girerken Osmanlı Devleti, toprak bakımından dünyanın en büyük devletlerinden biridir. Bugünkü Anadolu, Trakya, Bulgaristan, Sırbistan, Romanya, Arnavutluk, Karadağ, Yunanistan, Kafkasya, Irak, Suriye, Filistin, Hicaz, Mısır, Trablusgarp, Tunus, Cezayir isimleri altında tanınan yerlerden başka Akdeniz'in doğusundaki Girit ve Kıbrıs ile Ege Denizi'nin bütün adaları devletin sınırları içindedir. Karadeniz, Marmara, Ege Denizi, Kızıldeniz birer Türk denizi olup Adriyatik Denizi ile Basra Körfezi kıyıları da Türk topraklarıdır. Akdeniz kıyılarının dörtte üçü de Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetindedir. Osmanlı'da devleti kuran ve genişleten Türklerin yanında onların idaresini kabul etmiş olan Grekler, Latinler, Slavlar, Çerkezler, Gürcüler, Ermeniler, Araplar ve Yahudiler vardır.

Fakat böylesine geniş bir coğrafyada, bütün farklı unsurlarıyla barış içerisinde yaşayan Osmanlılar, XIX. yüzyılın başlarında gerek iç gerekse dış meseleler nedeniyle büyük devletlerle sık sık karşı karşıya gelmiştir. Fransız İhtilali sonucunda çıkan karışıklıklar neticesinde Avrupa'da, Fransa'ya karşı bir cephe oluşmuştur. Bu cepheleşme, Osmanlı Devleti'nin bir süre Rus tehdidinden uzak kalmasını sağlamıştır. Kadim dost olarak bilinen Fransa'nın, 1798'de Mısır'ı işgal etmesiyle Osmanlı için tehdit ve saldırının yönü kuzeyden Akdeniz'e kaymıştır. Fransızların Mısır'ı işgali karşısında diğer Avrupalı devletler, kendi menfaatleri için Osmanlı Devleti'ni savunmuştur.

DENGE POLİTİKASI NEDİR ?

Osmanlı Devleti'nin dış siyasetinde, Napoleon'un 1798 Mısır Seferi'yle başlayan ve XIX. yüzyıl boyunca sürdürülen denge politikası takip edilmiştir. Osmanlı'nın giderek zayıflaması sonucunda ortaya çıkan denge politikası ile devlet, varlığını sürdürmek istemiştir. Bu politika ile Osmanlı Devleti, Avrupa'nın büyük devletleri arasındaki çıkar çatışmalarından yararlanmıştır. Bunun için Rusya'ya karşı İngiltere ve Fransa, İngiltere, Fransa ve Rusya üçlüsüne karşı ise Almanya denge unsuru olarak kullanılmıştır. Osmanlı Devleti, 1878'e kadar İngiltere'ye bu tarihten sonra ise Almanya'ya yakınlaşmıştır.

SORULAR

1- Şark Meselesi'nin birinci aşaması 1071-1683 tarihleri arasıdır. Bu aşamada 1176 Miryokefalon Savaşından itibaren Avrupa savunma, Türkler ise taarruz hâlindedir.

Bu tarihler arasında;

I. Türklerin Anadolu'ya girmesini engellemek,
II. Türklerin Rumeli'ye geçişini engellemek,
III. İstanbul'un Türkler tarafından fethini engellemek,
IV. Gayrımüslim milletleri Osmanlı hâkimiyetinden çıkarmak,
V. Türkleri Orta Doğu'dan tamamen atmak

verilen yargılardan hangileri birinci aşamada yer almaz?

A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) IV ve V E) III, IV ve V

Cevap: D

2- Devletlerarası politikada "kendine yeterlilik" ilkesiyle hareket eden Osmanlı Devleti, değişen dünya dengeleri karşısında yeni adımlar atarak gücünü korumaya çalıştı. Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren ise denge stratejisine yönelerek sorunların çözümünde diplomasi yöntemini tercih etti.

Osmanlı Devleti'nin "Kendine Yeterlilik" siyasetini terk ederek "Denge Siyaseti" stratejisini benimsemesinde aşağıdaki gelişmelerden hangisi etkili olmuştur?

A) Çeşme'de Osmanlı donanmasının yakılması
B) Fransa'nın Mısır topraklarını işgal etmesi
C) 1774 yılında Kırım'ın bağımsızlığına kavuşması
D) Rusya'nın İsveç ile mücadele etmesi
E) Osmanlı ve Rusya'nın İran topraklarını paylaşması

Cevap: B

3- "Şark Meselesi" kavramı ilk kez nerede siyasi bir terim olarak kullanılmıştır?

A) Haliç Konferansı
B) Viyana Kongresi
C) Paris Konferansı
D) Berlin Konferansı
E) Londra Konferansı

Cevap: B